

час підприємствам державної форми власності окреслювались різнобічні і часто суперечливі завдання, внаслідок чого сформувалась невизначеність щодо розподілу відповідальності. Побудова управлінської політики державних підприємств повинна здійснюватися на принципах забезпеченості повної прозорості та чіткості обґрунтування цілей (соціальних, комерційних, некомерційних) з наявністю контролю за виконанням поставлених завдань. Зазначені підходи сприятимуть реалізації державними підприємствами визначених стратегічних орієнтирів шляхом вироблення та надання якісних продуктів і ефективних суспільних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Про затвердження Порядку формування та реалізації дивідендної політики держави: Постанова КМУ від 12 травня 2007 р. № 702. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/79241767>
3. Офіційний сайт Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2021/05/27/65426206/>

Волкова Н. І.

канд. екон. наук

доцент кафедри фінансів та банківської справи
Донецького національного університету імені Василя Стуса

Побережна А. Р.

здобувач вищої освіти

ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
Донецького національного університету імені Василя Стуса

СУЧАСНИЙ СТАН ЛІКВІДНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Вступ. Ліквідність – запорука успіху будь-якого банку. Це забезпечує фінансову стабільність та ефективну роботу будь-якої фінансової установи. Зараз Україна переживає важкі часи в політичній, економічній та соціальній сферах. Тому перед банками зараз постала проблема, як забезпечити достатній рівень ліквідності для нормального функціонування як окремих установ, так і банківського сектору загалом. Все це вимагає активного аналізу нормативів ліквідності банківської системи та визначення шляхів покращення управління ліквідністю.

Мета роботи полягає в аналізі сучасного стану ліквідності в банківській системі України та розробці рекомендацій щодо його покращення.

Основна частина. Україна зараз переживає складні часи як у політичній, економічній та соціальній сферах, і у банківському секторі. Основною проблемою, з якою стикається банківська система, є забезпечення ліквідності комерційних банків. Ліквідність є однією з основних категорій, що гарантують ефективну, стійку та стабільну роботу банківських установ. Ліквідність відіграє вирішальну роль як у діяльності окремих банків, так і у фінансовій системі країни загалом.

Спираючись на наукові роботи О. А. Криклій, А. О. Москаленко, можна сформулювати визначення поняття «банківська ліквідність». Ліквідність банку – це здатність своєчасно та в повному обсязі забезпечити виконання взятих на себе зобов'язань та забезпечити можливі потреби клієнтів в кредитних коштах зі збереженням позитивної маржі між вартістю розміщення та залучення коштів [1].

На ліквідність банку впливає низка факторів. Деякі з цих факторів мають прямий вплив на ліквідність банку, тоді як інші – опосередкований (рис. 1).



Рисунок 1 – Фактори, які впливають на ліквідність банків

Джерело: розроблено автором на основі [2, 3, 4, 5]

Варто зазначити, що одним з найважливіших зовнішніх факторів, які впливають на банківську ліквідність, є політика Національного банку України.

Крім зовнішніх факторів, на ліквідність банку впливають і внутрішні фактори.

Ліквідність банку великою мірою залежить від його репутації, розміру, фінансового стану та кількості клієнтів. На неї сильно впливає здатність банку будувати відносини з партнерами та інвесторами, якість і структура його активів і пасивів.

У багатьох країнах (Велика Британія, Японія, Німеччина, Франція), як і в Україні, регулювання ліквідності банку здійснюється шляхом установлення певних показників. Вони є обов'язковими для виконання всіма банківськими установами. Зазвичай такі показники розраховуються як співвідношення активних та пасивних статей балансу, які згруповані за строками. У деяких країнах такі показники взагалі не встановлюються на законодавчому рівні [6].

Станом на сьогодні у банківській системі діють такі нормативи ліквідності: коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR), коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR). LCR – це стандарт, який встановлює мінімальний рівень ліквідності, необхідний для покриття очікуваних чистих грошових потоків протягом 30 календарних днів, враховуючи стресову ситуацію. NSFR – норматив, що встановлює мінімально необхідний рівень стабільного фінансування, якого буде достатньо

для забезпечення фінансування діяльності банку протягом одного року. У табл. 1 наведено інформацію про економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції для п'яти українських банків протягом останніх трьох років.

Таблиця 1 – Економічні нормативи та ліміти відкритої валютної позиції з 2021 до 2023 рр. [8]

№ з/п	Найменування банку	01.12.2021			01.12.2022			01.12.2023		
		LCR _{BV}	LCR _{iB}	NSFR	LCR _{BV}	LCR _{iB}	NSFR	LCR _{BV}	LCR _{iB}	NSFR
1	АТ «Укресімбанк»	223,14	195,02	121,37	181,84	305,04	117,50	243,09	462,63	199,29
2	АТ «Райффайзен Банк»	232,50	237,33	120,64	321,68	365,38	156,35	273,39	321,15	192,01
3	АТ «КРЕДОБАНК»	112,59	120,35	111,58	197,18	203,83	158,34	244,52	367,82	243,48
4	АТ «ПУМБ»	169,81	216,20	126,41	231,59	267,64	139,54	243,56	369,58	181,25
5	АБ «УКРГАЗБАНК»	166,72	116,83	131,94	144,67	180,55	114,15	243,099	462,63	199,29

Графік показує динаміку трьох показників ліквідності (LCR_{BV}, LCR_{iB} та NSFR) для п'яти українських банків («Укресімбанк», «Райффайзен Банк», «КРЕДОБАНК», «ПУМБ» та «УКРГАЗБАНК») протягом 2021–2023 років.

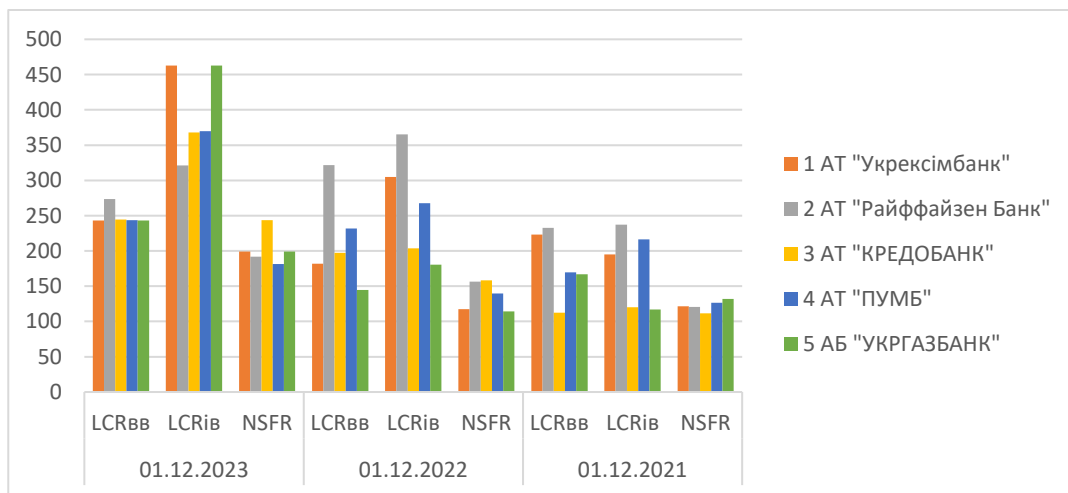


Рисунок 2 – Динаміка зміни нормативу короткострокової ліквідності в банках України, %

Як видно з рис. 2, АТ «Укресімбанк» демонстрував найвищі темпи зростання всіх трьох показників ліквідності протягом досліджуваного періоду. «Райффайзен Банк» мав найнижчі темпи зростання LCR_{iB} та NSFR, але найвищий рівень LCR_{BV} протягом 2021–2022 років. «КРЕДОБАНК» мав найвищий рівень NSFR протягом 2023 року. Банки України протягом 2021–2023 років стали більш стійкими до короткострокових ризиків ліквідності. Найбільше зростання LCR спостерігалось в АТ «Укресімбанку» та АТ «КРЕДОБАНК». Найменше зростання LCR спостерігалось в «УКРГАЗБАНК».

Отже, рівень дотримання всіх трьох нормативів протягом трьох років свідчить про те, що всі банки мають достатній рівень ліквідності та стабільності для покриття своїх короткострокових зобов'язань. Однак для подальшого підвищення

ефективності банківської системи України та забезпечення стійкості її функціонування, можна розглянути такі пропозиції: посилити моніторинг та контроль за ліквідністю, створити додаткові резервні механізми й інструменти для підтримки, постійно впроваджувати нові технології та інноваційні підходи у банківську сферу. Ці заходи посприяють підвищенню стійкості та ефективності банківської системи України, що є ключовим аспектом для забезпечення стабільності фінансової системи країни.

Висновки. Як показує аналіз, управління ліквідністю в банках здійснюється на прийнятному рівні. Банки дотримуються всіх нормативів і з кожним роком покращують свою діяльність.

Також встановлено, що на ліквідність банків впливає багато факторів, і їх зазвичай поділяють на зовнішні та внутрішні. Таке структурування факторів впливу допомагає ефективніше управляти ліквідністю та сприяє розробці різних стратегій швидкого реагування на вплив цих факторів.

Потреби банку в ліквідних коштах і рішення щодо їх розміщення повинні постійно аналізуватися з метою запобігання і надлишку, і дефіциту ліквідних коштів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Криклій О. А., Москаленко А. О. Вплив невизначеності на ліквідність банківської системи. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8319>
2. Дзюблук О., Рудан В. Управління ліквідністю банківської системи України: монографія. Тернопіль «Вектор», 2016. 290 с.
3. Коцюба І. Управління ліквідністю – основа інтеграції стратегічного управління фінансовою діяльністю у банку. *Економічна наука*. 2017. № 6. С. 81–85.
4. Литвинюк М., Демиденко В. Ліквідність банку та банківської системи як показник ефективності діяльності банку та її вплив на прибутковість комерційного банку. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 631–636.
5. Новікова Т., Антоненко О., Бауліна О. Управління ліквідністю банківської системи України: сучасний стан та проблеми. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2016. Вип. 2. С. 32–44.
6. Наглядова статистика. *Національний банк України*. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 16.04.2024).